

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

PHAN XUÂN LĨNH

**NGUỒN LỰC SINH KẾ CỦA ĐỒNG BÀO DÂN TỘC
THIỆU SỐ TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH ĐẮK LẮK**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC NÔNG NGHIỆP - 2016

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

PHAN XUÂN LĨNH

**NGUỒN LỰC SINH KẾ CỦA ĐỒNG BÀO DÂN TỘC
THiểu SỐ TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH ĐẮK LẮK**

Chuyên ngành: Kinh tế phát triển

Mã số: 62 31 01 05

Người hướng dẫn khoa học:

1. PGS.TS. Quyền Đình Hà

2. PGS.TS. Trần Thị Minh Châu

HÀ NỘI, NĂM 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực, khách quan và chưa từng dùng để bảo vệ ở bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận án này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày 14 tháng 10 năm 2016

Tác giả luận án

Phan Xuân Linh

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo, sự giúp đỡ, động viên của bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp hoàn thành luận án, cho phép tôi được bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc đến PGS.TS Mai Thanh Cúc, PGS.TS. Quyền Đình Hà, PGS.TS. Trần Thị Minh Châu đã tận tình hướng dẫn, dành nhiều công sức, thời gian và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới Ban Giám đốc, Ban Quản lý đào tạo, Khoa Kinh tế và phát triển nông thôn, các thầy cô trong Bộ môn Phát triển nông thôn thuộc Học viện Nông nghiệp Việt Nam đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình học tập, thực hiện đề tài và hoàn thành luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn lãnh đạo, cán bộ, công chức, viên chức Sở Khoa học và Công nghệ Đắk Lắk và cơ quan Ủy ban Kiểm tra tỉnh ủy Đắk Lắk (hai cơ quan nơi tôi công tác trong thời gian thực hiện luận án), cảm ơn các cơ quan, ban, ngành có liên quan của tỉnh Đắk Lắk, đồng thời, cảm ơn các tổ chức, cá nhân và người dân các huyện Buôn Đôn, Lắk, Krông Năng và Thành phố Buôn Ma Thuột (nơi thực hiện điều tra số liệu, thu thập thông tin) đã tận tình cung cấp thông tin, tài liệu, số liệu để tôi nghiên cứu, hoàn thành luận án này.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã điều kiện thuận lợi, giúp đỡ, động viên, khuyến khích tôi hoàn thành luận án./.

Hà Nội, ngày 14 tháng 10 năm 2016

Tác giả luận án

Phan Xuân Linh

MỤC LỤC

	Trang
Lời cam đoan	i
Lời cảm ơn	ii
Mục lục	iii
Danh mục chữ viết tắt	vi
Danh mục bảng	vii
Danh mục hình	ix
Danh mục biểu đồ	x
Trích yếu luận án	xi
Thesis abstract.....	xiii
Phần 1. Mở đầu	1
1.1. Tính cấp thiết của đề tài	1
1.2. Mục tiêu nghiên cứu	2
1.2.1. Mục tiêu chung	2
1.2.2. Mục tiêu cụ thể	3
1.3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	3
1.3.1. Đối tượng nghiên cứu	3
1.3.2. Phạm vi nghiên cứu	3
1.4. Những đóng góp mới của luận án.....	4
Phần 2. Cơ sở lý luận và thực tiễn về nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số	5
2.1. Cơ sở lý luận	5
2.1.1. Một số khái niệm liên quan đến đề tài	5
2.1.2. Vai trò, đặc điểm nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số.....	7
2.1.3. Nội dung nghiên cứu nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số.....	12
2.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng đến nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số.....	23
2.2. Cơ sở thực tiễn.....	25
2.2.1. Kinh nghiệm về cải thiện nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số ở một số nước trên thế giới.....	25

2.2.2. Kinh nghiệm về cải thiện nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số ở một số địa phương Việt Nam	30
2.2.3. Bài học rút ra về cải thiện nguồn lực sinh kế cho đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Đắk Lắk.....	32
2.2.4. Một số công trình nghiên cứu liên quan	33
Tóm tắt phần 2	36
Phần 3. Phương pháp nghiên cứu	37
3.1. Đặc điểm địa bàn nghiên cứu	37
3.1.1. Đặc điểm về tự nhiên	37
3.1.2. Điều kiện về kinh tế - xã hội của tỉnh Đắk Lắk	40
3.1.3. Đánh giá chung:.....	46
3.2. Phương pháp nghiên cứu	47
3.2.1. Khung phân tích.....	47
3.2.2. Tiếp cận nghiên cứu.....	48
3.2.3. Chọn điểm nghiên cứu	49
3.2.4. Phương pháp thu thập thông tin.....	52
3.2.5. Phương pháp phân tích thông tin	54
3.2.6. Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu	55
Tóm tắt phần 3	56
Phần 4. Thực trạng nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Đắk Lắk	58
4.1. Phân tích thực trạng nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Đắk Lắk.....	58
4.1.1. Nguồn lực con người	58
4.1.2. Nguồn lực tự nhiên	74
4.1.3. Nguồn lực xã hội.....	80
4.1.4. Nguồn lực vật chất.....	85
4.1.5. Nguồn lực tài chính.....	92
4.1.6. Sử dụng nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số.....	94
4.1.7. Đánh giá chung	101
4.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số ở Đắk Lắk.....	104

4.2.1. Nhóm yếu tố khách quan	104
4.2.2. Nhóm yếu tố chủ quan	113
Tóm tắt phần 4	117
Phần 5. Định hướng và giải pháp chủ yếu cải thiện nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk	119
5.1. Định hướng cải thiện các nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số	119
5.1.1. Bối cảnh mới: Cơ hội và thách thức đối với cải thiện các nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số tỉnh Đắk Lắk	119
5.1.2. Định hướng cải thiện các nguồn lực sinh kế cho đồng bào dân tộc thiểu số.....	120
5.2. Giải pháp chủ yếu cải thiện nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số trên địa bàn tỉnh Đắk Lắk	122
5.2.1. Giải pháp chung cải thiện các nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số	122
5.2.2. Giải pháp cụ thể cải thiện từng nguồn lực sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số	130
Tóm tắt phần 5	141
Phần 6. Kết luận và kiến nghị.....	142
6.1. Kết luận.....	142
6.2. Kiến nghị.....	144
Danh mục công trình đã công bố có liên quan đến luận án	145
Tài liệu tham khảo	146
Phụ lục	153

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Từ viết tắt	Nghĩa tiếng Việt
BHYT	Bảo hiểm y tế
BHXH	Bảo hiểm xã hội
CS	Cộng sự
CSXH	Chính sách xã hội
DFID	Cục phát triển quốc tế Anh
DTTS	Dân tộc thiểu số
DTTN	Diện tích tự nhiên
ĐBSCL	Đồng bằng sông cửu long
IFAD	Quỹ Quốc tế về Phát triển nông nghiệp
KHKT	Khoa học kỹ thuật
KHCN	Khoa học và công nghệ
KTXH	Kinh tế xã hội
NLSK	Nguồn lực sinh kế
LĐ TBXH	Lao động thương binh và xã hội
PTDTNT	Phổ thông dân tộc nội trú
PTNT	Phát triển nông thôn
QPAN	Quốc phòng an ninh
QSDĐ	Quyền sử dụng đất
SKBV	Sinh kế bền vững
SXKD	Sản xuất kinh doanh
SXNN	Sản xuất nông nghiệp
THCS	Trung học cơ sở
TP BMT	Thành phố Buôn Ma Thuột
TT	Thị trấn
TTCN	Tiểu thủ công nghiệp
UBND	Ủy ban nhân dân
XKLD	Xuất khẩu lao động
XĐGN	Xóa đói giảm nghèo

DANH MỤC BẢNG

STT	Tên bảng	Trang
2.1.	Nguồn lực sinh kế.....	6
3.1.	Số hộ chọn mẫu	54
4.1.	Tổng hợp dân số và lao động của tỉnh Đắk Lắk 2005 - 2015.....	58
4.2.	Tổng hợp dân số và lao động phân theo huyện thị năm 2005 - 2015.....	59
4.3.	Qui mô và số lao động bình quân của các hộ dân tộc thiểu số tỉnh Đắk Lắk.....	61
4.4.	Trình độ văn hóa của thành viên trong hộ dân tộc thiểu số (%)*	62
4.5.	Tình hình y tế và chăm sóc sức khỏe nhân dân tỉnh Đắk Lắk	63
4.6.	Nhận thức của bà mẹ về sức khỏe sinh sản	64
4.7.	Số lượng lớp tập huấn được tổ chức năm 2005 - 2015.....	70
4.8.	Kỹ thuật công nghệ trong sản xuất của đồng bào dân tộc thiểu số ở Đắk Lắk	73
4.9.	Nguồn cung cấp vật tư, máy móc đầu vào cho hộ dân tộc thiểu số.....	73
4.10.	Tình hình phân bổ đất đai của tỉnh Đắk Lắk	74
4.11.	Hiện trạng sử dụng đất phân theo địa phương năm 2015	75
4.12.	Quy mô đất đai bình quân sử dụng của các hộ dân tộc thiểu số (m ² /hộ).....	76
4.13.	Tỷ lệ hộ dân tộc thiểu số gặp khó khăn về nguồn nước cho sinh hoạt và sản xuất.....	80
4.14.	Đánh giá quan hệ xã hội của đồng bào dân tộc thiểu số Đắk Lắk (%).....	81
4.15.	Số lượng người dân tộc thiểu số tham gia các tổ chức hội.....	82
4.16.	Hỗ trợ của các tổ chức đoàn thể địa phương	83
4.17.	Hỗ trợ của chính quyền và khuyến nông	83
4.18.	Tiếp cận các dịch vụ xã hội của đồng bào dân tộc thiểu số (% số hộ)	84
4.19.	Cơ sở vật chất của tỉnh Đắk Lắk.....	85
4.20.	Cơ sở vật chất của tỉnh Đắk Lắk phân theo địa phương năm 2015	86
4.21.	Đánh giá về giá điện so với thu nhập của hộ dân tộc thiểu số.....	88
4.22.	Sở hữu tài sản vật chất của hộ dân tộc thiểu số phục vụ sinh kế.....	92
4.23.	Tiết kiệm trung bình của hộ dân tộc thiểu số 5 năm gần đây	93
4.24.	Nguồn vốn vay ngoài ngân hàng của các hộ dân tộc thiểu số Đắk Lắk	93
4.25.	Tiếp cận vốn vay của hộ	94

4.26.	Hoạt động sinh kế chính của hộ đồng bào dân tộc thiểu số phân theo thành phần dân tộc	95
4.27.	Hoạt động sinh kế chính của hộ dân tộc thiểu số phân theo huyện.....	96
4.28.	Nguyên nhân không hài lòng với hoạt động kiếm sống hiện tại	97
4.29.	Tổng hợp kết quả giảm nghèo giai đoạn 2010 – 2011	98
4.30.	Nguyên nhân hộ dân tộc thiểu số nghèo theo đánh giá của cán bộ tỉnh Đăk Lăk	99
4.31.	Thu nhập của các hộ dân tộc thiểu số tỉnh Đăk Lăk phân theo thành phần dân tộc năm 2013	99
4.32.	Các loại rủi ro ảnh hưởng đến hộ dân tộc thiểu số trong 5 năm gần đây	110
4.33.	Lựa chọn sinh kế của đồng bào dân tộc thiểu số khi cuộc sống khó khăn.....	115
4.34.	Hỗ trợ thu nhập cho hộ đồng bào dân tộc thiểu số khi thiếu thu nhập	115
4.35.	Đối tác tiêu thụ sản phẩm của hộ dân tộc thiểu số	116
4.36.	Đánh giá tiếp cận dịch vụ thị trường	116